

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Sect. 4. Solvuntur opposita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81978](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81978)

est proportionatum peccato levi: unde vel nulla manet obligatio adhuc levis in eo casu, ut plures Doctores censent propter rationes supra allatas; vel solum manet obligatio ad poenam levem, ut alii censent, ex quorum principis fieri posset, ut peccatum veniale damnificationis esset de se leve, ut vix maneret obligatio restituendi centesimam partem damni, licet posset quandoque esse adeo magnum intra limites venialis, ut pareret obligationem restituendi dimidia parte; ajunt enim isti Auctores, quod quando est dubium, an fuerit mortale, vel veniale, oritur obligatio restituendi dimidium. Idcirco quando pars restituenda est gravis, gravitas illa vel se habet pure de materiali, vel est gravis propter dubium de peccato gravi, quod deponi prudenter non potest, & propterea neg; obligatio ex illo orta potest deponi prudenter, nisi adimplendo eam obligationem gravem, quantumvis minorem altera, quæ oriretur, si esset peccatum certo grave.

SECTIO IV.

Solvuntur Opposita.

801. **O**bjicies 1. contra primam assertionem: plures sunt leges civiles, quarum aliqua ex culpa levi, & levissima; alia vero ex culpa lata juridica præscribunt faciendam restitutionem, quæ leges, cum receptæ sint, obligant in conscientia. Resp. 1. dist. antec. obligant in conscientia ante Judicis sententiam, nego, post Judicis sententiam, conc. antec. & nego consequentiam. Ratio est, quia licet potuissent statui leges, quæ obligassent in conscientia ante sententiam Judicis, at defacto non ita obligant, quamvis sint de poena restitutionis ipso facto incurrenda, ut à num. 655. & 705. quod nempe nobis constat ex usu, & hominum acceptatione, ut bene probat Molina Disputatione 697. & constat ex consuetudine, quæ revera vim legis obtinuit: per quod hujusmodi leges distinguuntur ab illis legibus canonicis, quæ sunt de excommunicatione ipso facto incurrenda, aliisque similibus; nam istæ, ut ex praxi constat, acceptatæ sunt ut obligantes ante Judicis sententiam, & in hoc sensu institutæ, & promulgatæ.

802. **O**bjicies 2. contra secundam ex cap. *si culpa* Tit. 36. *de injuriis*, ubi lib. 5. Decretal. Gregorius IX. ait, *si culpa tuâ datum est damnum, vel injuria irrogata, seu aliis irrogantibus opem fortè tulisti, aut ex imperitia tua, sive negligentia evenerunt, jure super his satisfacere te oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti, ex facto tuo, injuriam verisimiliter posse contingere, vel jacturam.* Sed per hæc inferri videtur damnum secutum ex quacunque culpa etiam levi, & levissima esse re-

stituendum in conscientia ante sententiam Judicis; lex enim justa, cum sit Ecclesiastica, & in ea respondeat Gregorius personæ Ecclesiasticæ, quæ intulit damnum, videtur obligare in conscientia ad restitutionem ante Judicis sententiam; ergo &c. Resp. cum Vasquez, Lessio, Turriano, & aliis, neg. min. quia in hoc textu sermo est de culpa lata, & Theologicè graviter culpabili, nempe quando de communiter contingentibus malitiosè omisum est aliquid, quod homines prudentes, & diligentes solent adhibere; culpa enim lata regulariter affert peccatum grave Theologicum in materia gravi, nisi obiter defectus deliberationis, aut invincibilis ignorantia.

Quod autem Pontifex loquatur de hac culpa, patet ex illis verbis: *nec ignorantia te excusat, si scire debuisti*: ignarus enim non dicitur jure præsentem debere scire, nisi quia laborat ignorantia vincibili, & culpabili; de invincibili enim, & inculpabili non agit hic Pontifex, ut patet ex ipso textu, quia ita prosequitur, *quod si animalia tua noruisse proponas, tamen ad satisfactionem teneris, nisi ea dando damnum passis, velis liberare te ipsum, quod tamen ad liberationem non proficit, si fera animalia, vel qua consueverunt nocere, fuissent, & quam debueras, non curasti diligentiam adhibere.* Ex quibus verbis apparet, Pontificem loqui de ignorantia vincibili in eo significata, quod alter non curaverit adhibere diligentiam, quam debebat ad evitandum damnum ex actione sua secutum.

Objicies 3. ex Cap. *contulisti* 2. quæst. 4. ubi Stephanus V. sic ait: *monendi sunt, & protestandi parentes, ne tam tenellos secum in uno lecto collocent, ne negligentia qualibet superveniente suffocentur, vel opprimantur, unde isti rei homicidii inveniuntur*: ergo qui ex quacunque negligentia est causa mortis alterius, est quoque reus homicidii, & tenetur ad restitutionem pro damno. Resp. conc. antec. & dist. conseq. ex quacunque negligentia Theologicè inculpabili, neg. Theologicè culpabili, conc. ant. neque alia est doctrina hujus textus; quia in isto textu sermo est de parentibus committentibus peccatum mortale ob negligentiam gravem custodiendi filios, quæ facile committi potest in re tam periculosa, & in re tam crebra; negligentia enim, quæ in aliis materiis esset fortè levis, & levissima, in hac tanti momenti est gravis, vel quia experti sunt se in somno solere opprimere infantes, & tamen in eodem lecto eos collocant cum eodem periculo; unde protestanter commoneatur illi parentes, ne infantes in eodem lecto collocent, ne inveniuntur parentes rei homicidii, si filios ex quacunque negligentia opprimant. Nec excusari possunt prætextu ullo inadvertentiæ: nam præceptum non collocandi infantes in eodem lecto ex fine, ne ex quacunque negligentia opprimantur, reddit eorum collocationem in eodem lecto causam per se mo-
le

lem occisionis infantis: unde apparet, quam merito in pluribus Episcopatibus sit iste casus reservatus.

895. Objicies 4. Quando plures paulatim furantur rem alienam, ut fructus vineæ, singuli in modica quantitate, & alii aliorum instantiis singulorum peccatum fuit veniale; postea vero, ficiant ab omnibus fuisse illatum damnum grave, tenetur unusquisque restituere sub mortali suam partem; ergo illatio damni sine peccato mortali sufficit ad inducendam obligationem restituendi sub mortali. Resp. dist. antec. tenetur unusquisque sub mortali restituere partem suam, si exemplo suo, aut alio modo fuisse causa detrimenti gravis proximi, conc. si nullo modo fuisse gravis damni causa, neg. antec. & consequ. Ratio est, quia si fuit causa per se gravis damni proximi, actio illa non fuit solum venialiter mala, sed graviter culpabilis, & obligans ad restituendum non solum partem, sed totum damnum, casu, quo alii non restituerint juxta ordinem, quem infra exponemus. Quod autem ex actione graviter culpabili, & damnificativa oriatur obligatio gravis restituendi, nulla est difficultas; ac si ille nequiquam fuisse causa per se gravis damni, sed damni duntaxat levis, non tenetur sub gravi, sed sub levi ad resarciendum illud damnum leve, ex quo magis roboratur nostra doctrina.

896. Objicies 5. Si post multa furta minuta addatur aliquid, quo pervenitur ad gravem, & notabilem summam, oritur obligatio gravis restituendi ratione injustæ damnificationis, licet omnia illa furta fuerint peccata venialia; ergo ex culpa veniali potest oriri obligatio gravis restituendi ex titulo injustæ damnificationis. Resp. neg. antec. quia vel ultimum furtum esset peccatum grave, eo quod cum reliquis præcedentibus moraliter uniatur, ac proinde actio ultima furti respicit materiam gravem, unde oriatur obligatio restituendi grave damnum ex delicto lethali; vel si cum inviocabili ignorantia fiat, aut cum sola culpa veniali, licet materia accepta sit in se gravis, obligatio tamen restituendi in hoc casu non pendet ex injusta damnificatione, sed ratione rei acceptæ, quæ, ut supponimus, notabilis est, ac proinde statim, ac advertitur, nascitur obligatio gravis restituendi; siquidem nullus potest justè appropriare sibi sine peccato lethali rem alienam gravem: unde licet illa materia respectu diversorum Dominorum in singulos divisâ accederet ad unumquemque secundum partem levem, omnes tamen illæ particule conjunctæ in unum constituent materiam gravem, atque denominant subiectum, quod eas omnes particulas retinet, retinens rem gravem alienam; idcirco si quando advertit, non licet restituere, incipit jam esse injustus acceptor rei alienæ gravis, & tenebitur tunc restituere sub gravi non solum ex titulo rei acceptæ, sed etiam ex titulo injustæ acceptationis.

897. Objicies 6. Qui projicit in mare gemmam alienam valentem mille, putans valere centum, idèque peccans graviter, tenetur restituere mille; ergo qui eandem projiceret, existimans valere duo, sicque invincibiliter putans esse materiam levem, idèque peccans solum leviter, adhuc tenebitur restituere mille, ac proinde ex peccato veniali oriatur in illo obligatio gravis restituendi. Probatum consequ. ignorantia valoris supra centum non excusat à restitutione totius valoris supra centum; ergo nec ignorantia valoris supra duo excusabit à restitutione totius valoris supra duo. Resp. conc. ant. & neg. consequentiam. Ad probationem dist. antec. ignorantia non excusat quomodolibet sumpta; nego; cum injuria gravi in conscientia, sicque non excusante à peccato gravi, conc. ant. & neg. consequentiam. Ratio est, quia ubi datur injuria gravis, eo ipso consequitur obligatio restituendi totum damnum grave, quod inde sequitur patienti injuriam, etiam si ignosceretur; sic ei, qui est in mora restituendi culpabili, imputantur casus fortuiti, postea securi, & non prævisi.

898. Explicatur exemplo: si teneris restituere librum alienum, & non restituis, atque dum es in mora, fuit consumptus, aut aliter periiit, debes totum illius valorem restituere; quia injuria gravis affert secum onus reddendi incolumem partem læsam, & per consequens satisfaciendi pro damno, quodcumque illud sit; licet enim ignoraveris quantitatem illius, eo tamen ipso, quod injuriam gravem volueris inferre, te exposuisti obligationi solvendi totum damnum; siquidem injuria gravis te reddit dignum hac quasi poena, quæ connaturaliter sequitur ad id, quod factis, & implicite acceptasti obligationem reddendi tantum, quantum res valet, te exponendo cum gravi culpa ad damnificandum. Si verò solum venialiter peccasses, non fuisses expositus obligationi gravi, neque implicite acceptavisses obligationem gravem restituendi id, quod ex culpa gravi subsequitur, sed id tantum, quod consequitur obligationem levem; quod sub levi obligatione semper manet; unde inter utrumque casum nulla est paritatis ratio.

899. Objicies 7. Magis videtur repugnare obligationi restituendi grave damnum, quando nulla præcessit culpa in damnificatione, quam quando præcessit culpa venialis; atqui quando nulla præcessit culpa etiam venialis, tenetur aliquando damnificator sub gravi ratione damnificationis restituere totum damnum grave; ergo multò magis, cum præcessit culpa venialis. Probatum min. Casu, quo quis aliquando facit opus cum magno periculo prævisio damni gravis proximi, & cum intentione restituendi totum damnum, si fortè contingat: qua quidem animi præparatione contingit vitari omnem culpam; cum in eo casu Domini ratione illius actionis non sint rationabiles

nabiliter inviti; nihilominus in eo casu operans subsecuro damno gravi, tenetur ad restitutionem illius sub mortali; atqui illa obligatio non oritur ex re accepta: supponimus enim, nullum emolumentum percipi ab illo ex re destructa, neque oritur ex injusta læsione; quia, ut vidimus, nullum est peccatum injustitiæ; ergo &c.

§ 10. Resp. conc. maj. & nego min. ad probationem dist. maj. tenetur ad restitutionem sub mortali ex contractu, vel quasi contractu interpretativo, conc. independenter ab eo titulo contractus, neg. maj. & dist. min. non oritur ex re accepta quasi per contractum, neg. alio titulo accepta, conc. min. & nego consequentiam. Ratio est, quia ideo in eo casu non peccasti, quia Dominus non erat rationabiliter invitus: & ideo non erat rationabiliter invitus, quia illa preparatio animi est contractus, seu quasi contractus implicitus servandi illæsum jus Domini; unde ex eo contractu habebas consensum Domini interpretativum, & licentiam ad sic agendum: eodem autem modo, quo habebas tunc interpretativum consensum, qui te ab injustitia excusavit, habuisti etiam acceptationem Domini interpretativam, qua tuam voluntatem, & obligationem restituendi damnum acceptavit, si forte sequeretur. Sicut igitur in virtute licentiæ interpretativæ operatus es sine injustitia, ita in virtute acceptationis interpretativæ tuæ voluntatis teneris ad restituendum damnum, & servandum pactum, & ideo in hoc casu obligatio restituendi erit ex contractu, vel quasi contractu pertinente ad rem acceptam cum obligatione servandi illam illæsam Domino; at in eo casu non fuit tale pactum virtuale, sed tota obligatio debet oriri ex delicto, quod, cum non fuerit, nequit parere obligationem gravem restituendi damnum grave.

§ 11. Objicies 8. Excommunicatio minor est pœna satis gravis: sed imponitur ad culpam levem; ergo ex culpa levi, & veniali potest quis subijci pœnæ gravi. Confirmatur. Si quis cum ignorantia invincibili Dei furaretur rem gravem, teneretur saltem sub peccato gravi philosophico restituere: sed tunc nulla esset culpa Theologica; ergo. Resp. dist. maj. est semper pœna, neg. est vel pœna, vel medicina, conc. maj. & dist. min. imponitur ob culpam levem ut pœna, nego, ut medicina, conc. min. & nego consequentiam. Ratio est, quia excommunicatio minor capax est, quæ imponatur ut medicina, quam pia Mater Ecclesia congruam judicavit, ut filius lapsus respiscat, ne ruat in dererius, & hoc modo imponitur, quando tantum præcessit culpa venialis; at obligatio restituendi non est medicina, sed quasi pœna, si oritur ex delicto, quam sibi imponit, & occupat delinquens, ut constat à num. 800. unde non est paritas inter utrumque casum. Ad Confirmationem nego suppositum maj. quia repugnat creatura

capax rationis, & quæ peccare possit, & non habeat cognitionem aliquam de DEO, quæ ad Theologicam culpam satis fit; talis enim cognitio indita est creaturis rationalibus ratione præditis ab Authore naturæ, ut cum S. S. P. P. dixi alibi.

Objicies 9. Pœna Purgatorii ex se est satis gravis, & gravior qualibet pœna hujus vitæ, sed imponitur ob culpam levem; ergo culpæ levi potest correspondere pœna proportionata gravis. Ad hoc argumentum omnes tenentur respondere, cum omnes fateantur, non posse Judicem humanum decernere tam acerbam pœnam pro uno mendacio levi. Quare fatendum est, alio modo debere Nos metiri gravitatem, & levitatem pœnæ in ordine ad Rempubicam mortalem humanam, ejusque quietem procurandam tam à lege naturali, quam civili; & altero modo in ordine ad Rempubicam immortalem, & æternam: illa enim pœna, quæ in ordine ad vitam nostram mortalem judicatur gravis, imò & gravissima, in ordine ad Rempubicam æternam judicatur levis; unde pro Adversariis, & pro nobis ad argumentum in forma

Resp. dist. maj. pœna ex se est satis gravis considerata in ordine ad Rempubicam mortalem, conc. ad Rempubicam æternam, nego maj. & dist. pariter min. nego consequentiam. Ratio est, quia attendendo ad pœnas illas fori, nempe Reipublicæ immortalis, & æternæ, peccatum veniale leviter punitur, si puniatur solum pœna temporali, vel ad tempus in Purgatorio, quandoquidem quodcumque temporale, relatè ad æternum est levissimum, licet comparatione facta ad pœnas nostri fori sit pœna gravissima. Unde licet propter culpam levem possit oriri obligatio ad pœnam, quæ relatè ad forum, in quo inferatur, sit levis, non potest tamen oriri obligatio illa relatè ad nostrum forum, si in isto sit pœna gravis. Quamobrem relatè ad forum nostrum non potest ex culpa veniali oriri obligatio restituendi sub gravi in casu, de quo agimus.

Objicies 10. Homo potest se voto obligare sub levi ad materiam gravem; Superior quoque potest obligare subditum sub levi in materia gravi, & pariter contrahentes ex contractu; ergo etiam ex delicto levi in conscientia potest oriri obligatio levis ad restituendam rem gravem. Resp. conc. antec. & omitto conseq. hoc enim non est contra nos, qui solum intendimus ex ea culpa levi non posse oriri obligationem gravem in titulo injustæ damnificationis. Nihilominus plures Theologi negant consequentiam; quia in casibus allatis in argumento obligatio provenit ex positiva libera voluntate, qua quis se, vel alios obligat, positiva autem hujusmodi voluntas tantum obligat, quantum vult obligare, sive materia sit causa majoris obligationis, sive non. Cum igitur Superior vovens, contrahens &c. non

non velint se, aut alios obligare, nisi leviter, etiam si possent velle obligare sub gravi, ideo non obligant, nisi leviter, & obligatio est levis. In casibus verò allatis in argumento obligatio, quæcunque sit, oritur ex ipsa natura rei, & ex lege naturali, quæ non obligat, nisi quatenus, & quantum materia est capax; unde lex naturalis, si obligat in materia gravi, necessariò obligat graviter, & non potest obligare sub levi. Ex dictis

815. Fit 1. ex actione damnificativa contra iustitiam, quæ aliunde physicè considerata posset esse levis, resultare obligationem gravem restituendi, si sit prohibita graviter ex fine, ne sequatur illud damnum. Ratio est, quia in illo casu est causa per se moralis contra iustitiam rorius damni illati, ut num. 86. unde est sufficiens ad peccatum grave iustitiæ. Idem dicendum est cum Soto, Richardo, Cajetano, Vasquez, Molina, & Lugo, si aliquis poneret actionem alioquin levem, vel quæ esset causa physica per accidens damni gravis contra iustitiam, si eam poneret ex intentione, & sine, ut sequeretur damnum grave; quia causa per accidens physica quatenus affecta intentione, ut ex illa sequatur effectus, red- ditur causa per se moralis illius effectus, ut fr- se de his diximus alibi. De causa per acci- dens physica affecta intentione, quæ solum sit contra charitatem, diximus etiam ibi. Ju- dex enim ex obligatione damnans malefacto- rem convictum, licet hoc faciat ex odio, non peccabit contra iustitiam, sed contra charitatè.

816. Fit 2. casu, quo pro delicto iniustæ dam- nificationis pridem à te commissio alter, qui reus censereretur, cogere ad solvendum dam- num, non inde te manere exoneratum à solu- tione; sed potius teneri te ad restitutionem: ratio est, quia tu, qui deliquisti, teneris ad restituendum illi, quidquid ipse coactus est dare parti læsæ in satisfactionem damni à te illati, unde licet non tenearis dare parti læ- sæ, cui jam alter satisfecit, teneris tamen dare innocenti, qui tanquam, si esset reus, coactus est parti læsæ solvere, quod tu debebas: an autem tenearis satisfacere illi pro imputatione delicti, quod non ille, sed tu commisisti, nisi alia damna passus sit, qualia sunt incarcerationio, multa pecuniaria, vel alia similia, invenies apud Lessium lib. 2. cap. 9. dub. 16. Sanch. lib. 1. consil. Vasquez cap. 2. §. 2. d. 4. & de Lugo disp. 8.

SECTIO V.

Quid, & quantum debeat restitui rati-
one iniustæ damnificationis?

817. Iniusta damnificatio non solum respicit va-
lorem rei acceptæ tempore, quo à fure ac-
cepta est, vel destructa, sed etiam quantum
valitura esset postea tempore, quo ad matu-
R. P. Gormaz Theolog. Tom. II

ritatem, vel statum perfectum perveniret
v. g. occidisti pullum, equum, qui spectat
spe futuri eventus, deductis expensis, labori-
bus, & æstimatione periculi, valet nunc 10.
aureos; si verò permansisset usque ad perfe-
ctam ætatem, quia generosæ erat stirpis, va-
liturus erat 100. aureos. Pari modo seges,
quam hoc die mensis Martii v. g. combussisti
cum tota spe futuri fructus, valet præter ex-
pensas, & pericula consueta iudicio pruden-
tum 10. aureos; at mense Julio collecta va-
let 100. quæritur ergo nunc, an occisor pul-
li, equi, vel destructor segetum debeat resti-
tuere decem, vel centum aureos.

818. Affero 1. regula generali: qui per culpam
iniustitiæ numero superiori explicatam, de-
struit rem alienam, vel deteriorem reddit,
non solum debet restituere valorem rei, sed
omnes ejus fructus, omneque damnum, quod
emergeat, omneque luctum, quod cessat Do-
mino ex hujusmodi læsione. Probatum in-
iustæ damnificationis teneretur homo compen-
sare ad æqualitatè jus læsum Domini; atqui jus
læsum Domini ad æqualitatè non compensaret,
si hæc omnia non restitueret, siquidem per hanc
iniustam læsionem circa omnia Dominus est
damnificatus; ergo &c. Confirmatur. In-
primis debet restitui valor rei, etiam si res ali-
undo esset postea peritura; si tamen tempore
damni illati non erat ulla notitia interitus,
vel periculi futuri, vel Dominus juri suo non
cessit, neque propter pericula necessaria ad re-
stituendam rem debeant fieri expensæ: in hoc
enim casu nostro, cum periculum illud omni-
no ignoraretur, quando res illa iniuste de-
structa fuit, tantum reverà valebat apud ho-
mines, ac si postea peritura non esset: unde
torus ille valor fuit per injuriam ablatas Do-
mino. Quod idem est de aliis capitibus supra
assignatis; ergo &c.

819. Respondebis adhuc in casu nostro posse fu-
rem excusari ab ista restitutione; si nempe
res ab hostibus publicis bello iniusto est diri-
pienda, & tu anteverrens destruxisti rem.
Contra tamen: quia hostes in bello iniusto
diripientes etiam iniuste agunt, & tenentur
restituere, sicut fur privatus; ergo sicut quan-
do rem à fure diripiendam prior destruxisti,
procul dubio teneris integrè restituere, sic etiam
teneberis restituere integram rem, quæ ab il-
lis hostibus publicis erat diripienda; in hoc enim
casu iniuste accipis, vel destruis rem Domi-
ni; ergo tantum debes restituere, quantum
res in eo statu valebat; aliter non compen-
sares ad æqualitatem jus læsum Domini: tu e-
nim in eo casu transfers in te totam obligati-
onem, quam hostes publici in bello iniusto in
se acceperunt; atqui illi acciperent obligati-
onem compensandi jus læsum Domini; ergo
& tu manebis obnoxius obligationi com-
pensandi jus læsum Domini, Videatur
Molina Tom. 3. disp. 726. nec fieri potest
Z